

Fenja – varkaiden jargon

Ossi Granat

Kansainvälisesti toimivaa venäläistaustaista järjestäytyntä rikollisuutta verhoaa mystisyys, salaperäisyys ja arvoituksellisuus. Tämä on ymmärrettävää, koska ilmiö ei näydy länsimaaisessa katukuvassa tavanomaisin järjestäytyneen rikollisuuden tavoin. Siksi siihen liittyvien toimijoiden tunnistaminen, rikollisen toiminnan ennaltaehkäiseminen ja paljastaminen on viranomaisille vaikeaa. Myös tutkijoille ilmiön kuvaaminen on haasteellista. Professori Michael Fredholmin (2018) mukaan venäläistaustainen järjestäytyntä rikollisuus on hyvin laaja ja monisyinen ilmiö, jota ei voi tiivistää vain yhdellä lauseella.

Kansainvälinen venäläistaustainen järjestäytyntä rikollisuus on maailmanlaajuista. Venäjä-tutkija Mark Galeottin (2017) mukaan sille on nykyään ominaista, että se ei taistele kansallisten rikollisorganisaatioiden kanssa katujen herruudesta. Sen toimijoita ei tunnista liivijengien symboleista, saati näkyvistä tunnuksista, ja historian kautta tunnuksenomaiset tatuoinnit piilotetaan nykyään mittatilausvaatteiden alle. Kansainvälinen venäläistaustainen järjestäytyntä rikollisuus tekee globaalisti yhteistyötä rikollisorganisaatioiden kanssa tarjoamalla omia palvelujaan rikoslajineutraalisti niin huume-, talous-, ampuma-ase- kuin vaikkapa verkkorikollisuudessa.

Länsimaisille viranomaisille rikollisuuden torjunnassa tuo haasteita venäjän kieli. Sitä voivat venäläisten rikollisjärjestöjen lisäksi käyttää myös georgialaiset, armenialaiset tai vaikkapa tšetšerialaiset järjestäytyneet rikollisryhmät. Kielimuurin lisäksi järjestäytyneen rikollisen toiminnan paljastamista vaikeuttaa laittoman rikollisen toiminnan taitava peittäminen. Järjestäytyneen rikollisuuden toimijoille on ominaista rajat ylittävä toiminta ja aktiivinen matkustaminen. Länsimaissa matkustavaa rikollisjohtajaa voi olla vaikea erottaa laillisesta liikemiehestä. Toimija voi ulospäin näyttää olevan osa liike-elämää, politiikkaa tai jopa viranomaistoimintaa. Todellisuudessa venäläistaustaisen järjestäytyneen rikollisuuden johtohahmo voi joskus sekoittaa näihin kaikkiin. (Galeotti 2017.)

Mainittujen haasteiden ja venäjän kielen lisäksi venäläistaustaiselle järjestäytyneelle rikollisuudelle on ominaista sen oma jargon, ammattikieli, joka on kehittynyt vuosisatojen

saatossa. Sen käsitteet eivät välttämättä ole tuttuja länsimaissa, eikä niille löydy järkevää käännoästä tavallisesta sanakirjasta. Ilmiön tunnistaminen, paljastaminen tai toiminnan syvällinen ymmärtäminen vaatii siten erityisosaamista.

Työskentelin vuosina 2016–2019 pohjoismaisena poliisiyhdyshenkilönä Luoteis-Venäjällä. Matkustin kuukausittain viikoksi Kuolan alueelle, jossa tehtäväni oli Suomen Pietarin pääkonsulaatin Murmanskin toimipisteestä edistää mm. maiden välistä viranomaistoimintaa ja rikostorjuntaa. Olin siihenastisen virkaurani aikana ehtinyt syventyä laajasti erilaisten rikollisuuden ilmiöiden paljastamiseen, ennalta estämiseen, torjuntaan ja esitutkintaan. Venäjällä törmäsin kuitenkin nopeasti minulle täysin vieraisiin järjestäytyneen rikollisuuden käsitteisiin. Vieraan maan, kielen ja kulttuurin ohella huomasiin pohtivani, mitä tarkoittaa *vor v zakone*. Tai mikä on *kryša*? Entä millainen toimija on *šestjorka*? Ihmetystä lisäsi se, että käsitteille ei tuntunut löytyvän järkeviä selityksiä sanakirjasta.

Vuosien aikana opin Venäjällä paljon. Myös useat rikollisuuteen liittyvät käsitteet, tarkoitteet ja niiden asiayhteys tulivat tutuiksi, mutta niiden todellinen tausta ja syntyperä jäivät edelleen epäselviksi. Myöhemmin aloitin poliisin päällystööpinnot ja opintojen yhteydessä päätin oppia poliisin johtamisen lisäksi myös syvällisemmin venäläistaustaisesta järjestäytyneestä rikollisuudesta. Jälkimmäinen edellytti laajaa kirjallisuuteen ja historiaan perehtymistä, koska kävi ilmi, että venäläistaustaisella järjestäytyneellä rikollisuudella on satoja vuosia vanhat perinteet.

Tämä essee käsittelee venäläistaustaista järjestäytynttä rikollisuutta. Esittelen ilmiön taustaa ja erityisesti sille ominaista jargonia. Analysoin otteita jargonin keskeisistä käsitteistä, taustoista ja nykyaikaisista käyttöyhteyksistä. Venäläistaustainen järjestäytynt rikollisuus vaikuttaa myös länsimaissa. Tämän esseen tavoitteena onkin 1) laajentaa ymmärrystä venäläistaustaisesta järjestäytyneestä rikollisuudesta, 2) analysoida jargonista erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden kannalta keskeisiä käsitteitä ja 3) edesauttaa ilmiön syvällisempää tunnettuutta, jonka avulla sen tunnistaminen, paljastaminen ja torjuminen voisi tehostua. Uskon, että kieltä tutkimalla on mahdollista tutkia myös sen käyttäjiä.

Venäläistaustaisen järjestäytyneen rikollisuuden tutkimuksesta

Venäläistaustaista järjestäytynttä rikollisuutta on tutkittu paljon. Länsimaisista tutkijoista Mark Galeotti on kirjoittanut useissa eri julkaisuissa ilmiön historiasta, kehityksestä ja nykytilasta. Federico Varese on aivan hiljattain tutkinut mm. venäläistaustaisen järjestäytyneen rikollisuuden resilienssiä. Anne Applebaum on tutkinut neuvostoaikaista vankileirijärjestelmää, jonka aikakausi muovasi myös järjestäytynttä rikollisuutta merkittävästi. Pohjoismaisista tutkijoista Michael Fredholm on tutkinut monikansallisten venäjänkielisten järjestäytyneen rikollisuuden organisaatioiden ja jihadismi-terrorismin yhteyksiä. Jarmo Koistinen on tehnyt 2010-luvulla oikeusvertailevaa tutkimusta talousrikoksista Venäjän ja Suomen välillä. Länsimaisten tutkimusten lisäksi Itä-Euroopan maissa tuotetaan paljon akateemista tutkimusta venäläistaustaisesta järjestäytyneestä rikollisuudesta. Erilaisia venäläistaustaisten vankilajia ja rikollislangien sanakirjoja ovat laatineet monet tutkijat, kuten Aleksandr Sidorov, Juri Dubjagin ja Ivan Homenko.

Esseeni aineistoksi valikoitui Ivan Homenkon (1936–2000) venäjänkielinen teos *Jazyk blatnyh, jazyk mafiozi* (1997). Ukrainalaisen kirjailijan ja toimittajan kaksiosainen teos on yli 60 000 rikollisten kielen käsitteen sanakirja. Ivan Homenkon teoksen lisäksi käytin aineistona Mark Galeottin kirjaa *The Vory* (2018).

Tähän esseehen olen etsinyt rikollisten ammattikielestä erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden käsitteitä, jotka ovat edelleen käytössä ilmiöön liittyvässä keskustelussa. Analysoimalla näitä käsitteitä, niiden tarkoitteita, historiallista taustaa ja nykyaikaisia käyttöyhteyksiä olen pyrkinyt tekemään tunnettuutta ilmiölle.

Varkaiden kieli

”*Mošit v sortire terroristov*”, vaati pääministeri Putin antamassaan haastattelussa Moskovan kerrostaloräjähdyksen jälkeen syyskuussa 1999. Pommi-iskujen sarja moskovalaisiin kerrostaloihin oli juuri tappanut noin 300 ja haavoittanut noin tuhatta ihmistä. Putin ilmaisi, että räjähdysiin syyllistyneet terroristit täytyy tappaa paskahuussiin. Putinin sanavalinta hätkähdytti kuulijoita ja sai myös kansainvälistä huomiota. Verbin *mošit* perusmerkitys on ’kastella’, mutta ’kolkkaamisen’ tai ’listimisen’ yhteydessä sitä käytetään Arto Mustajoen mukaan (2006, 29) lähinnä rikollisslangissa. Galeottin mukaan (2018, 255) Putinin viittaus rikollisslangiin on palautettavissa aina 1920-luvulle asti, jolloin se tarkoitti myös luodeilla roiskimista. Pääministeri Putinin valitsemat sanat räjähdysten yhteydessä oli taitavasti valittu. Voimakkailla, karkeilla ja määrätietoisilla sanavalinnoilla Putin halusi vahvistaa venäläisille viestitään tekijöiden vääjäämättömästä kiinnijäämisestä. Tavalliset venäläiset, joille viesti oli suunnattu, tiesivät, mistä sanavalinnoissa oli kysymys. Sanat oli lainattu rikollisten maailmasta, varkaiden kielestä.

Putinin sanavalinnat vuodelta 1999 osoittavat, että rikollisslangit ovat muutakin kuin järjestäytyneen rikollisuuden käyttöön tarkoitettuja käsitteitä, fraaseja tai kielikuvia. Kyse on jargonista, ammattikielestä, jossa on karkean kielen lisäksi myös aivan tavallisia asioita tarkoittavia sanoja. Kaksiosainen Ivan Homenkon sanakirja osoittaa jargonin sanavalikoiman laajuuden. Alun perin rikollisslangin tavoitteena oli tehdä pesäeroa rikollisen maailman ja tavallisen yhteiskunnan välille (Galeotti 2018, 256). Jargonin fraaseja on kuitenkin tästä huolimatta vuotanut venäjän kielessä niin nuorisoslangiin, kulttuuriin, liike-elämään kuin politiikkaankin.

Varkaiden kieli, josta käytetään nimityksiä *fenja*, *ofenja* tai *blatnaja muzyka* (’varkaiden musiikki’) on jargon, joka kehittyi jo tsaarin Venäjän aikana. Tässä esseessä käytän jargonista nimitystä *fenja*, jota myös Galeottiin mukaan käytetään yleisesti. Sanan etymologia ulottuu jo 1700-luvun lopulla käytyyn kerjäläisten puheeseen. Siinä lisättiin tavallisten sanojen väliin tavuja, joista yleisimmät olivat ’fe’ ja ’nja’. Sana *tjurma*, suomeksi vankila, muuttui esimerkiksi muotoon *tjurfemanja*. (Galeotti 2018, 66.) *Fenjaa* alkoi esiintyä jo 1700-luvulla, mutta laajemmin alamaailman käyttöön se laajeni 1800-luvulla. Ensin kyse oli yksittäisten sanojen käytöstä, mutta myöhemmin syntyi ja kehittyi kokonaan uusia sanoja ja lauseita, ja olemassa olevat sanat eri kielistä saivat uusia merkityksiä. *Fenja* on sekoitus slangeista, merimiesten ja kauppiaiden jargoneista sekä eri kielistä, kuten hepreasta, jiddišistä ja uuden merkityksen saaneista venäjän kielen sanoista. Jargonissa on lukuisia käsitteitä karkealle kielenkäytölle: kirosanoille, rahalle, prostituutiolle, rikoksille ja rikollisille. Se on luonnollista, onhan kyseessä varkaiden kieli. Rikollisille *fenja* oli alunperin erityisesti keino kommunikoida asioista ilman, että ulkopuoliset ymmärsivät heitä. Se oli keino, jolla ammattirikolliset halusivat erottautua muusta yhteiskunnasta. (Galeotti 2018, 64–68.)

Fenja kehittyi karkeiden sanojen, kielikuvien ja lauseiden lisäksi antamaan vaihtoehtoja myös arkisille asioille. Tavallisen kansan tietouteen ja käyttöön *fenja* levisi lopulta Neuvostoliiton aikaisen Gulag-vankileirijärjestelmän ansiosta. (Galeotti 2018; Serio 2008; Varese

2001; Applebaum 2003.) Stalinin vankileireillä oli järjestelmän huippuvuosina valtava määrä ihmisiä, joista ylivoimainen enemmistö oli poliittisia vankeja eli aivan tavallisia kansalaisia. Heitä sullottiin vankileireille rikollisten joukkoon, ja sulatusuuni jargonin leviämiseksi oli valmis. Tämän johdosta jargonია käytettiin Neuvostoliitossa laajimmin 1920–1960-luvuilla (Galeotti 2018, 68).

Nykyään varkaiden kieltä tai sen käsitteitä ja fraaseja käytetään edelleen venäläistaustaisen järjestäytyneen rikollisuuden piirissä, mutta sen lisäksi se on yleistynyt vuosikymmenien saatossa myös venäläisessä puhekielessä. Galeottin mukaan johtavat poliitikot, media, liike-elämä ja nuorisot Venäjällä ovat ottaneet vaikutteita fenjasta; Neuvostoliiton aikana liike-elämän kokouksista alettiin käyttää nimeä *šodka* ja suojelijaa kutsuttiin *kryšaksi*. Myöhemmin varkaiden kielestä on myös tullut osa populaarikulttuuria. Gorbatšovin käynnistämä glasnost lievensi monia sensuurin ja oikeaoppisuuden rajoja, ja vankiloiden ja rikollisten teemat sekä kieli siirtyivät lähemmäksi valtavirtaa, joka näkyi mm. taiteessa. (Galeotti 2018, 265.)

Viime vuosina venäläistaustaiseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä käsitteitä on pohdittu myös eurooppalaisessa oikeusasteessa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin otti kantaa kansankielen käyttöön lainsäädännössä. EIT käsitteli tapausta, jossa kantelija oli tuomittu Georgiassa artiklan 223 mukaisesti ”varkaiden maailman johtamisesta”. Tapauksessa Georgian viranomaiset olivat aloittaneet rikostutkinnan, koska kantelijan epäiltiin olevan ”*thief-in-law*” (fenjaksi *vor v zakone*), joka johtaa useita rikollissyndikaatteja. Rikostutkinnassa oli löytynyt näyttöä, että kantelija oli kruunattu asemaansa jo vuosia aiemmin. EIT:n ratkaisussa todettiin, kuinka ”niin kutsuttua ’varkaiden alamaailmaa’ pidetään nykyajan järjestäytyneen rikollisuuden selkärangana koko Neuvostoliiton jälkeisellä alueella. Sillä on erityisen hyvin järjestetty valtarakenne, tiukka alistamis- ja valvontajärjestelmä sen rikollisten jäsenten, mutta joskus myös yhteiskunnan eri sektoreiden suhteen” (EIT 2014). Varkaiden jargonია käytetään siis edelleen useilla eri yhteiskunnan aloilla ja sen käyttöä on käsitelty jopa kansainvälisessä tuomioistuimessa.

Järjestäytyneen rikollisuuden käsitteitä varkaiden kielestä

Seuraavaksi esittelen otteita varkaiden kielestä, jotka yhdistyvät kiinteästi myös nykyaikaiseen venäläistaustaiseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Aloittaessani poliisiyhdyshenkilönä olin toiminut jo vuosia järjestäytyneen rikollisuuden torjuntatehtävissä, mutta venäläistaustaisiin rikollisuuden käsitteisiin törmäsin ensimmäistä kertaa vasta Venäjällä. Kokemuksen myötä aloin tunnistaa usein toistuvia varkaiden kielen käsitteitä venäjän ja englannin kielen joukosta, ja opin niiden tarkoitteita. Työvuosien aikana kävi selväksi, että niin Venäjällä kuin muualla Euroopassa asiantuntijat käyttävät varkaiden kielen käsitteitä yleisesti myös viranomaiskommunikaatiossa, kun viestitään venäläistaustaisesta rikollisuudesta, kuvataan rikollista maailmaa, rikollisen toimijan asemaa tai vaikkapa rikollisten välisiä tapahtumia, kuten tapaamisia. Varkaiden kielen jargonista ja siihen kuuluvien käsitteiden perusteista on sen vuoksi mielestäni tärkeää tietää myös Suomessa. Esittelen seuraavassa käsitteet *vor v zakone*, *avtoritet*, *kryša* ja *šetjorka*.

Vor v zakone on varkaiden kielessä keskeinen käsite, jonka juuret juontuvat 1920-luvun Neuvostoliiton vankileireille. Sillä tarkoitetaan rikollismaailman alakulttuurissa hierarkian korkeinta johtajaa, eräänlaista rikollismaailman kenraalia, joka johtaa *vorovskoi miriä*, varkaiden maailmaa. Englannin kielessä *vor v zakone* kääntyy kirjaimellisesti ’*thief-in-law*’ tai ’*thief within the code*’ (Galeotti 2018, 46). Galeottin teoksen *The Vory* suomenkielisessä

versiossa *vor v zakone* on käännetty 'varkaaksi lain puitteissa', ja 'koodia' tai 'lakia kunnioittavaksi varkaaksi'. Suomen kielessä '*vor v zakone*' on käännetty myös termillä 'laillinen varas' (Laine 2004).

Perinteiden mukaan *vor v zakone* noudattaa itse *vorovskoi zakonia*, rikollisten koodia tai varkaiden lakia, ja valvoo sen noudattamista. Hän myös päättää koodin rikkomisesta seuraavasta rangaistuksesta. Serion ja Razinkin (1995) mukaan rikollisten koodi sisälsi alun perin ainakin 16 eri kohtaa, jotka määrittivät niin varkaiden elämää, käyttäytymiskoodia, perhettä, suhdetta yhteiskuntaan kuin rikollisten välisten asioiden hoitoa. Uusiksi *vor v zakoneiksi* kruunattiin toisten rikollisjohtajien suosittamia ehdokkaita sitä varten järjestetyssä erillisessä tilaisuudessa.

Uusia *vor v zakone* -rikollisjohtajia kruunataan edelleen. Galeottin mukaan (2018, 105) ennen varsinaista kruunausta on toisten rikollisjohtajien pitänyt ennakolta suositella ja esittää ehdokasta muille rikollisjohtajille *šodkassa*, rikollisten välisessä kokouksessa. Tätä on edeltänyt ehdokkaan vuosien ajan kestänyt seuraaminen ja kouluttaminen. Homenkon mukaan (1997, 395) *šodka* on rikollisjohtajien kokous, tapaaminen ja hallinnollinen elin. Kokouksessa rikollisjohtajat voivat pohtia ratkaisuja erilaisiin kysymyksiin, ja niissä voidaan tarkastella ja ratkaista esimerkiksi rikollisten välillä syntyneitä konflikteja. Kokouksessa voidaan myös päättää uusien rikollisten liittymisestä tai sellaisten rikollisjohtajien kruunaamisesta, joita suosittelijat ovat esitelleet.

Varkaiden alakulttuuri on kuitenkin muuttunut alkuperäisistä ajoista, eikä esimerkiksi koodin tulkitseminen ole nykyään yhtä tiukkaa kuin ennen. Alakulttuuriin vahvasti liittyvistä tatuoinneista on ollut mahdollista tulkita henkilön rikoshistoriaa ja asemaa alamaailmassa. Aivan keskeinen tatuointisymboli järjestäytyneelle rikollisuudelle on ollut kahdeksansakarainen tähti, joka tatuoitin usein olkapäihin tai polviin. Uuden ajan rikollisjohtajat, jotka esimerkiksi matkustavat paljon myös länsimaissa, pyrkivät kuitenkin nykyään sulautumaan yhteiskuntaan, ja tämän johdosta esimerkiksi tatuointeja pyritään peittämään, eikä koodin tulkitseminen ole liian tiukkaa. (Galeotti 2017.)

Varkaiden jargonissa rikollisjohtajan nykyaikaisesta versiosta voidaan käyttää myös nimitystä *avtoritet*. Homenkon mukaan *avtoritet* on venäläistaustaisen järjestäytyneen rikollisuuden korkean tason vaikuttaja ja rikollisyhteisön johtaja. *Avtoritet* on uuden sukupolven rikollisjohtaja, joka voi matalan profiilin rikollisjohtajuuden lisäksi toimia aktiivisesti liike-elämässä, politiikassa tai vaikkapa hyväntekeväisyydessä, ja pyrkii sulautumaan osaksi yhteiskunnan eliittiä. *Avtoritet* voi toimia jopa pankkien johtoryhmissä tai aluepolitiikassa tai omistaa bulvaanien välityksellä yrityksiä tai kokonaisia konserneja. *Avtoritetilla* voi olla merkittäviä kansallisia ja kansainvälisiä kumppaneita, joita se voi hyödyntää vaikkapa rahanpesussa. (Homenko 1997, 29.)

Galeotti kuvaa (2018, 3) *avtoritetia* osuvasti termillä 'rikollisliikemies'. Hänen mukaansa uuden sukupolven rikollisliikemiestä voi olla hyvin vaikea erottaa aidosta liikemiehestä, erityisesti siirryttäessä ylemmillä tasoille. Suomeksi *avtoritetia* voidaan kutsua auktoriteetiksi.

Kryša on käsitteenä hyvin tunnettu Venäjällä ja entisen Neuvostoliiton alueen maissa niin rikollisuuden, politiikan, viranomaistoiminnan kuin liike-elämän saralla. Se on monimerkityksinen käsite myös varkaiden kielessä. *Kryša* (suomeksi 'katto') tarkoittaa eräänlaista poliittisen elämän vaikuttajien, viranomaisten, liike-elämän tai rikollisjärjestön tarjoamaa toimijan suojelua taloudellista hyötyä vastaan. Homenkon mukaan (1997, 1082) järjestäytyneelle rikollisuudelle *kryša* voi tarkoittaa liiketoiminnalle tarjotun suojelun lisäksi myös

suoria yhteyksiä poliittisiin päättäjiin ja lainvalvontaviranomaisiin, jotka mahdollistavat järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa.

Galeottin mukaan (2018, 114–115) kyse on eräänlaisesta suojelujärjestelmästä, joka on venäläistaustaiselle järjestäytyneelle rikollisuudelle keskeinen hyödyke. Se otettiin rikollisten liiketoiminnassa erityisen laajasti käyttöön Venäjällä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Uskottavalla ja toteutettavissa olevalla väkivallan uhalla tai sen käytöllä oli, ja on edelleen, mahdollista rahastaa markkinoilla.

Šestjorka tarkoittaa suomeksi 'kuutosta'. Venäläisessä 36:n kortin korttipakassa on kortteja kuutosesta ässään. Tästä juontuu venäläisten slangien käyttämä viittaus 'kuutonen', jota käytetään nimityksenä alempiarvoisesta tai lakeijasta. Fenjassa *šestjorka* on rikollismaailman alatasolla toimiva henkilö, eräänlainen kokelas. Homenkon mukaan (1997, 1323–1324) jo Gulageissa *šestjorkan* piti antaa näyttöjä, olla lojaali ja todistaa arvonsa muille rikollisille erikseen määrätyn ajan ennen nousua täysivertaiseksi rikolliseksi. Erityisesti *šestjorka* palveli muita varkaita. Nykyään *šestjorkaksi* voidaan kutsua myös korruptoitunutta virkamiestä, poliitikkoa tai muuta tietovuotajaa, joka työskentelee oman työn ohella järjestäytyneen rikollisuuden hyväksi. Galeottin mukaan (2018, 67) varkaiden kielessä on myös rikollisyhteisön yhteiskunnallisille asemille lukuisia kuvauksia, joista *šestjorka* on hyvä esimerkki. Hän kuvaa *šestjorkaa* lähetyksi tai juoksupojaksi, jonka pitää jatkuvasti todistaa rikollisyhteisössä arvonsa (Galeotti 2018, 61).

Lopuksi

Maailmanpoliittisista muutoksista, sodista ja pandemioista huolimatta venäläistaustaisella järjestäytyneellä rikollisuudella on vankka historia ja se vaikuttaa maailmanlaajuisesti myös tulevaisuudessa. Se on jo selvinnyt vallankumouksista, Stalinin vainoista, toisesta maailmansodasta ja Neuvostoliiton hajoamisesta. Samalla tavalla se tulee selviytymään myös tulevista kriiseistä. Venäläistaustaisella järjestäytyneellä rikollisuudella on vahva resilienssi ja mukautumiskyky. (Varese et al. 2020.) Järjestäytyneet rikollisorganisaatiot, myös venäläistaustaiset, ovat opportunistisia. Ne hyväksikäyttävät kulloistakin tilannetta ja myötäilevät vallitsevia oloja moraalisisista näkökulmista huolimatta. Ne hakeutuvat toiminnassaan lähtökohtaisesti sinne, missä niiden toiminta on helpointa.

Kansainvälisesti toimiva venäläistaustainen järjestäytynyt rikollisuus on globaalisti vaikuttava uhka yhteiskunnille. Se on syytä tiedostaa myös Suomessa. Vaikka ilmiö ei näy suomalaisessa katukuvassa tavanomaisin järjestäytyneen rikollisuuden näkyvin symbolein, paljastuu sen aiheuttamia haittoja tasaisesti myös meillä. Vuonna 2019 syyteharkintaan eteni rikoskokonaisuus, jossa epäiltiin historiallisen suurta, yli sadan miljoonan euron rahanpesutapausta, jonka taustalla oli venäläistaustainen järjestäytynyt rikollisuus (Yle 2019).

Tässä esseessä olen esitellyt pintapuolisesti venäläistaustaista järjestäytyntä rikollisuutta ja sille ominaista jargonia. Jargonin taustojen lisäksi analysoin sen keskeisiä järjestäytyneen rikollisuuden käsitteitä. Pelkkiä fraaseja tuntemalla ei ilmiötä viranomaistoiminnassa kuitenkaan vielä torjuta. Näkemykseni mukaan ilmiön taustojen, sen jargonin perusteiden ja rikollisen toiminnan luonteen tunteminen kuitenkin auttavat viranomaisia tunnistamaan sen toimijoita. Juuri toimijoiden tunnistaminen on mielestäni yksi viranomaistoiminnan suurimpia haasteita venäläistaustaisen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Laajempi tietoisuus ilmiöstä edesauttaa toimijoiden tunnistamista, rikollisen toiminnan paljastamista ja torjumista.

Tämä essee perustuu Poliisiammattikorkeakoulun AMK-opinnäytetyöhön Fenja – varkaiden kieli: käsitetutkimus Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta <https://www.theseus.fi/handle/10024/348862>.

Lähteet

- Applebaum, Anne (2003), *Gulag. A History*. London: Penguin Books.
- EIT (2014), *Case of Ashlarba v. Georgia* (Application no. 45554/08). European Court of Human Rights. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-145572%22%7D>
- Fredholm, Michael (2018), *Transnational Organized Crime and Jihadist Terrorism. Russian-Speaking Networks in Western Europe*. New York: Routledge.
- Galeotti Mark (2017), *Crimintern: How the Kremlin uses Russia's criminal networks in Europe*. European Council on Foreign Relations. https://ecfr.eu/publication/crimintern_how_the_kremlin_uses_russias_criminal_networks_in_europe/
- Galeotti, Mark (2018), *The Vory. Russia's Super Mafia*. New Haven: Yale University Press.
- Homenko, Ivan (1997), *Jazyk blatnyh. Jazyk mafiozi. Entsiklopeditsjeski sinonimitsjeski slovar*. Kiev: FORT-M.
- Laine, Matti (2004), Varkaiden heimo. *Haaste* 3/2004: 30–31.
- Mustajoki, Arto (2006), ”Putin vitsien kohteena”. *Idäntutkimus* 13(2): 26–34. <https://journal.fi/idantutkimus/article/view/82469>.
- Serio, Joseph (2008), *Investigating the Russian Mafia*. Durham: Carolina Academic Press.
- Serio, Joseph & Razinkin, Vyacheslav (1995), ‘Thieves Professing the Code: The Traditional Role of Vory v Zakone in Russia’s Criminal World and Adaptations to a New Social Reality’, *Low Intensity Conflict & Law Enforcement* 4:1, 72–88. [Julkaistu myös teoksessa Galeotti, Mark (toim.) (2002), *Russian and Post-Soviet Organized Crime*. Routledge].
- Varese Federico (2001), *The Russian Mafia: Private Protection in a New Market Economy*. Oxford: Oxford University Press.
- Varese Federico, Lonský Jakub & Podvysotskiy Yuriy (2020), The Resilience of the Russian Mafia: An Empirical Study. *British Journal of Criminology* 61:1, 143–166. <https://doi.org/10.1093/bjc/azaa053>.
- Yle (2019), Poliisi selvitti historiallisen suuren rahanpesuepäilyn – venäläinen rikollisjärjestö pesi yli sata miljoonaa euroa suomalaisyhtiöiden kautta. <https://yle.fi/uutiset/3-10925137>